

ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਜਾਂ ਗੁਣ ਸ੍ਰੋਣੀ

ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਸਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਣਨ ਤੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਣਨ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਵਿਕਾਸ ਦੀ 14 ਸ਼੍ਰੋਣੀਆਂ ਜਾਂ ਸਬਾਨ ਹਨ।

(1) ਮਿੱਥਿਆਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (2) ਸਾਸਵਾਦਨ ਸਮਿੱਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (3) ਮਿਸਰਗੁਣ ਸਬਾਨ (4) ਅਵਿਰਤੀ ਸਮਿੱਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (5) ਦੇਸ਼ ਵਿਰਤੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (6) ਪ੍ਰਮਤ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (7) ਅਪ੍ਰਮਤਸੰਯਤ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (8) ਨਿਵਰਤੀਵਾਦਰ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (9) ਅਨਿਵਰਤੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (10) ਸੁਖਮਸੰਪਰਾਏ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (11) ਉਪਸਾਤ ਮੇਹ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (12) ਸੀਨ ਮੇਹ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (13) ਸਯੋਗ ਕੇਵਲੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ (14) ਅਯੋਗੀ ਕੇਵਲੀ ਗੁਣ ਸਬਾਨ।

(1) ਮਿੱਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ : ਜਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਉਹ ਮਿੱਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਿੱਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੀਰਬੰਕਰ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਦਕਾ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਸ਼ਾਏ ਘੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਠੰਡੇ ਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜੀਵ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਆਤਮ

ਨਾਲ ਚਿੰਬੜੇ ਕਸ਼ਾਇ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਸੱਚੀ (ਸੱਮਿਅਕ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਚੌਥੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨਾ ਮੋਹਨੀਆਂ ਕਰਮ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਿੱਖਿਆਤਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਰਨ ਲਥਪੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

(1) ਮਿੱਖਿਆਤਵ (2) ਸਮਿਅਕ ਮਿੱਖਿਆਤਵ (3) ਸਮਿਅਕ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ

ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੋ ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ (ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ-ਸਮਿਅਕਤਵ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਹੁਰਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜੀਵ ਸਮਿਅਕਤ (ਗਿਆਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ) ਰੂਪੀ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਸਮਿਅਕ ਮਿੱਖਿਆਤਵ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਤੀਸਰੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਿੱਖਿਆਕਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਫਿਰ ਮਿੱਖਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤੀਜ਼ਾਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਇੰਨ੍ਹੇ ਸੂਖਮ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਤੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

(2) ਸ਼ਾਸਵਾਦਨ ਸਮਿਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ : ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਵਾਦਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਿਅਕਤਵ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ

ਮਿੱਠੀ ਖੀਰ ਖਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਲਟੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਲਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਖੀਰ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਿਅਕਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਜਦ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮਿਅਕਤਵ ਨੂੰ ਉਲਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਲਟੀ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁਧੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਗਿਰਿਆ ਜੀਵ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 6 ਆਵਲੀ (ਇਕ ਮਿੰਟ) ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਮਿਥਿਆ ਕਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(3) ਸਮਿਅਕ ਮਿਥਿਆਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ : ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਦੇ ਭਾਵ ਬੜੇ ਬਚਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ ਸਮਿਅਕ (ਸੱਚ) ਮਿਥਿਆਤਵ (ਝੂਠ) ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਸਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ ਨ ਤਾਂ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤਿ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਫਰਤ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹੀਂ ਤੇ ਚੀਨੀ ਵਾਲਾ ਦਾ ਸਵਾਦ ਖੱਟਾ-ਮਿੱਠਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਜੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਤੇ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਗਲਤ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਕ ਮਹੂਰਤ (48 ਮਿੰਟ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਜੀਵ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੌਥੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(4) ਅਸਥਤ ਸਮਿਅਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ : ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ (ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ :

(ਉ) ਔਪਜ਼ਮਿਕ (ਅ) ਸ਼ਾਯਕ (ਇ) ਸ਼ਾਯੋਪਮਸ਼ਮਿਕ
ਦਰਸ਼ਨ ਮੋਹਨੀਆ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਮਿਥਿਆਤਵ, ਸਮਿਅਕ ਮਿਥਿਆਤਵ

ਅਤੇ ਸਮਿਆਕਤਵ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮੋਹਨੀਆ ਕਰਮ ਦੀ ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ ਤੇ ਲੋਭ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੇ ਐਪਸ਼ਮਿਕ ਸਮਿਆਕ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਿਆਕ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਹਾਲਤ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੀਵ ਜਲਦ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਮਿਆਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਿਆਕ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੬੬ ਸਾਗਰੋਪਮ ਹੈ। ਮਨਸੁਮ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਿਆਕ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਸਮਿਆਕ ਦਰਸ਼ਨ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮਝੁੰਡੀ ਕਰਮਣਾ ਨਹਿ ਬਦਧਿਤੇ

ਦਰਸ਼ਨੇਨ ਵਿਹੀਨ ਸਤ੍ਤੁ ਸਾਂਸਾਰੰ ਪ੍ਰਤਿਪਦਿਤੇ ॥੧੬॥

(5) ਦੇਸ਼ ਵਿਰਤੀ : ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਤਮਾ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ 12 ਵਰਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪਾਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਣਾ, ਪੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਧੂ ਬਨਣ ਦੀ ਕੌਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਆਤਮਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 11ਵੀਂ ਸ੍ਰਮਣ ਕਲਪ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਤੱਕ ਦਾ ਸਾਧਕ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਧੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(6) ਪ੍ਰਮੱਤ ਗੁਣਸਥਾਨ : ਇਹ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਦ (ਅਣਗਹਿਲੀ) ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੇ 15 ਭੇਦ ਹਨ : (1) ਚਾਰ ਕਸ਼ਾਏ (2) ਚਾਰ ਵਿਕਥਾ (3) ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ (4) ਸਨੋਹ ਅਤੇ

(5) ਨੀਂਦਰ

(7) ਅਪ੍ਰੱਸਤ ਗੁਣਸਥਾਨ : ਪ੍ਰਮਾਦ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ (1) ਸਵ ਸਥਾਨ (2) ਸਾਤਿਸੈ।

ਸੱਤਵੇਂ ਤੋਂ ਛੇਵੇਂ ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਤੋਂ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਨਾ ਸਵ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਸਾਧੂ ਮੋਹਨੀਆਂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੈ-ਅਤਿਸੈ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਅਗਲੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਜਾਨਣ ਲਈ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ। (1) ਉਪਸਮ
(2) ਸਪਕ

ਉਪਸਮ ਸ੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ 8-9-10 ਤੋਂ 11 ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਪਕ ਸ਼ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤਦਭਵਮੋਕਸ਼ਗਾਮੀ (ਭਾਵ ਸ਼ਾਯਕ ਸਮਿਆਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਜੋ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ) ਔਪਸਮੀਕ ਸਮਿਆਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸ਼ਾਯਕ ਸਮਿਆਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਇਹ ਜੀਵ ਸਭ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਉਪਸਮ ਸ਼ਰੇਣੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਗਿਆਰਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਤੇ ਮੋਹਨੀਆਂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਵੀਤਰਾਗਤਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਗਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੰਭਲਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦੇ ਠਹਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੀਵੀਂ ਹਾਲਤ ਤੇ ਵੀ ਅੱਪੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਤੱਦਭਵ ਮੋਕਸ਼ਗਾਮੀ ਤੇ ਸ਼ਾਯਕ ਸਮਿਆਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਹਨ ਉਹ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਮੋਹ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ

ਕਰਕੇ ਅੱਠਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀਆਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਣੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

(8) ਅਪੁਰਵਕਰਨ ਗੁਣ ਸਥਾਨ : ਮੌਹਨੀਆ ਕਰਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣ ਤੇ ਆਤਮਾ ਸੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਇਨੀ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨੀ ਕਦੇ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਨੂੰ 'ਅਪੁਰਵ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਹ ਕਰਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(9) ਅਨਿਵਰਤੀ ਗੁਣ ਸਥਾਨ : ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਪਹਿਲੇ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਨਾਮ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਯੂਕਰਮ (ਉਮਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਰਮ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸੱਤ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗੁਣ, ਸ੍ਰੋਣੀ, ਨਿਰਜਰਾ, ਗੁਣ, ਸਕਰਮਨ (ਸਿਲਸਿਲਾ) ਸਥਿਤੀ ਖੰਡਣ ਅਤੇ ਅਨੁਭਾਗ ਖੰਡਣ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਰਮ ਝੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੋੜ ਸਾਗਰ ਦੇ ਕਰਮ ਬਣਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ ਘੱਟ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦੇ ਆਖਿਰੀ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਜੋ ਘੱਟ ਘੱਟ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਕਰਮਬੰਧ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਰਮ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਰਜਰਾ ਅਸੰਖਿਆਤ ਗੁਣਾਂ ਵਧਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਰਮ ਆਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਝੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਪਸਮ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਮੌਹ ਕਰਮ ਦੀ ਇਕ ਸੂਖਮ ਲੋਭ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਪਕ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ

ਦਸਵੇਂ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਫਰਕ ਇਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਪਕ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਾਲਾ ਮੌਹ ਕਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(10) ਸੂਖਮ ਸੰਪਰਾਏ ਗੁਣ ਸਬਾਨ : ਇਸ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਭ ਦੀ ਇਕ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਉਪਸਮ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਗਿਆਰਵੇਂ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਪਕ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਬਾਜੁਵੇਂ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(11) ਉਪਸ਼ਾਂਤ ਕਸਾਏ ਵੀਤਰਾਗ ਛਦਮਸਤ ਅਵਸਥਾ : ਦਸਵੇਂ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸੂਖਮ ਲੋਭ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਅੰਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕਸਾਏ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵ ਗਿਆਰਵੇਂ ਗੁਣ ਸਬਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਟਕਰੀ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਮੈਲ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਸਮ ਸ੍ਰੋਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਕਲ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਮੋਹਨੀਆ ਕਰਮ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਲਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਵਿਚ ਵੀਤਰਾਗਤਾ ਨਿਰਮਲਤਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਕੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਗਿਆਨਾਵਰਨੀਆ (ਅਗਿਆਨ) ਕਰਮ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਹੂਰਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਜੀਵ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(12) ਸਕੀਨ ਕਸਾਏ ਵੀਤਰਾਗ ਛਦਮਸਤ ਅਵਸਥਾ : ਸ਼ਪਕ

ਸ੍ਰੇਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਦਸਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਸੂਖਮ ਲੋਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਬਾਬੁਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ੁਕਲ ਧਿਆਨ ਦਾ ਢੂਸਰਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਗਿਆਨਾਵਰਨੀ, ਦਰਸ਼ਨਾਵਰਨੀਆ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਕਰਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਾਰ ਘਾਤਕ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਕੇਵਲੀ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

(13) ਸੰਯੋਗੀ ਕੇਵਲੀ ਗੁਣ ਸਥਾਨ : ਬਾਬੁਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਗਿਆਨਾਵਰਨੀਆ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਵਰਨੀਆ ਕਰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਅਣਜਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਬੁਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜੀਵ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵੇਖਣ, ਜਾਣਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਵੱਗ ਤੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ, ਅਰਿਹੰਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੇਵਲੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਨੰਤ ਗਿਆਨ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸੁੱਖ, ਸਮਿਅਕਤਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਾਏ ਕਰਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਨੰਤ ਦਾਨ, ਲਾਭ, ਭੋਗ, ਉਪਭੋਗ ਤੇ ਅਨੰਤਵੀਰਜ ਦਾ ਧਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸਮੇਸਰਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਰਿਹੰਤ ਭਰਗਵਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਥਿਤੀ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕ ਪੂਰਬ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਦਾ ਇਕ ਮਹੂਰਤ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਸ਼ੁਕਲ ਧਿਆਨ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਚੌਦੂਵੇਂ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(14) ਅਯੋਰੀ ਕੇਵਲੀ ਗੁਣ ਸਥਾਨ : ਇਸ ਗੁਣ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੀ ਜੀਵ ਸੁਕਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਚੋਥੇ ਭੇਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਯੋਰੀ ਕੇਵਲੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਮਹੁਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕੇਵਲੀ ਆਤਮਾ ਸਭ ਕਰਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧ, ਬੁੱਧ, ਮੁਕਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਨੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਐਨ

ਭਗਵਾਨ ਸੁਧਰਮਾ ਆਪਣੇ ਸਿਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਜੰਡੂ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ! ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤਰੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਸ਼ ! ਮੈਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਸੱਮਿਅਕ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਨਾਮਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਕਸ਼ਯਪ ਗੋਤਰ ਵਾਲੇ, ਸ੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਜੋ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਸੱਚੀ ਸਰਧਾ ਰੱਖਣ ਨਾਲ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ, ਰੁਚੀ ਨਾਲ, ਛੋਹ ਨਾਲ, ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਢੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਨਾਲ, ਕੀਰਤਨ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਨਾਲ, ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਰਾਧਨਾ (ਭਗਤੀ) ਕਰਨ ਨਾਲ, ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੁੱਧ (ਗਿਆਨੀ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਿਰਵਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ : ਜਿਵੇਂ ਕਿ (1) ਸੰਵੇਗ (ਮੌਕਸ਼ ਦੀ ਰੁੱਚੀ) (2) ਨਿਰਵੇਦ (ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ) (3) ਧਰਮ ਸਰਧਾ (4) ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ (5) ਆਲੋਚਨਾ (6) ਨਿੰਦਾ (ਆਤਮ ਨਿੰਦਾ) (7) ਗ੍ਰਹ (ਦੂਸਰੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਦੋਜ਼ ਦੱਸਣਾ) (8) ਸਮਾਇਕ (ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ) (9) ਚੋਵੀ ਤੀਰਬੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਤ੍ਤਤੀ (10) ਬੰਦਨਾ (11) ਪ੍ਰਤਿਕਰਮਨ (ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਾ) (12) ਕਾਯੋਤਸਰਗ (ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦੇਹ ਦੇ ਮੇਹ ਦਾ ਤਿਆਰਾ) ਭਾਵ ਸਮਾਧੀ (13) ਪ੍ਰਤਿਆਖਿਆਨ (ਸੰਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਤਿਆਰਾ) (14) ਸੱਤਵ, ਸਤੁਤੀ ਅਤੇ ਮੰਗਲ (ਭਾਵ ਆਰਤੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ਕਰਨਾ) (15) ਕਾਲ ਪ੍ਰਤਿਲੇਖਣਾ (ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਅਤੇ
ਧਰਮ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ) (16) ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ
(ਡੁੱਲ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ) ਕਰਨਾ (17) ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ (18) ਸਵਾਗਿਆਏ
(ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ) (19) ਵਾਚਨਾ (ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੇ
ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ) (20) ਪ੍ਰਤਿਪ੍ਰਛਨਾ (ਪਿਛਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੱਕ
ਢੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ) (21) ਪਰਿਵਰਤਨਾ (ਪੜ੍ਹੇ ਪਾਠ ਨੂੰ
ਦੁਬਾਰਾ ਸਵਰ, ਵਿਅੰਜਨ ਰਾਹੀਂ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ) (22) ਅਨੁਪਰੋਕਸ਼ਾ
(ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦਾ ਚਿੰਤਨ, ਮਨਨ ਕਰਨਾ) (23) ਧਰਮ ਕਥਾ (24)
ਸ਼ਰੂਤ ਅਰਾਧਨਾ (ਸੁਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨਾ) (25) ਮਨ ਦੀ
ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਸਨੀਵੇਸ਼ਨ (26) ਸੰਜਮ (27) ਤਪ (28) ਵਿਯਵਦਾਨ
(ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ) (29) ਸੁੱਖ ਸ਼ਈਆ
ਸੁੱਖਸ਼ਾਂਤ (30) ਅਪ੍ਰਤਬੰਧਤਾ (ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਮਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ) (31)
ਵਿਵੱਕਤ ਸ਼ਯਨਾਸ਼ਨ ਸੇਵਨ (32) ਵਿਨਿਵਰਤਨਾ (ਮਨ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਵਿਠੋਂ ਸੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰੱਖਣਾ) (33) ਸੰਭੋਗ (ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਮਿਲ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ) (34) ਉਪਧਿ (ਬਰਤਨ, ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ
ਉਪਕਰਨ) (35) ਅਹਾਰ ਦਾ ਪਛਖਾਨ (36) ਕਸ਼ਾਏ ਪਛਖਾਨ (37) ਯੋਗ
ਪਛਖਾਨ (38) ਸਰੀਰ ਪਛਖਾਨ (39) ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਪਛਖਾਨ (40)
ਭਰਾਤ ਪਛਖਾਨ (ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਮਰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ) (41)
ਸਦਬਾਵ ਪਛਖਾਨ (42) ਪ੍ਰਤਿਰੂਪਤਾ (43) ਵੈਆਵਰਤ (ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ)
(44) ਸਰਵਗੁਣ ਸੰਪਨਤਾ (45) ਵੀਤਰਾਗਤਾ (46) ਖਿਮਾਂ (47) ਮੁਕਤੀ
(ਨਿਰਲੋਭਤਾ) (48) ਰਿਜ਼ਤਾ (ਸਰਲਤਾ) (49) ਆਰਜਵ (ਮਿਠਾਸ)
(50) ਭਾਵਸੱਚ (ਅੰਦਰਲੀ ਸੱਚਾਈ) (51) ਕਰਨ ਸੱਚ (ਕੰਮ ਦੀ ਸੱਚਾਈ)

(52) ਯੋਗ ਸੱਚ (ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ) (53) ਮਨ ਗੁਪਤੀ (54) ਬਚਨ ਗੁਪਤੀ (55) ਕਾਇਆ ਗੁਪਤੀ (56) ਮਨ ਦੀ ਸਮਾਧਾਰਨਾ (ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੋਚ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ (57) ਵਚਨ ਸਮਾਧਾਰਨਾ (ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ) (58) ਕਾਇਆ ਸਮਾਧਾਰਨਾ (ਸੰਜਮ ਛੁੱਧੀ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਉਣਾ) (59) ਗਿਆਨ ਸੰਪਨਤਾ (ਭਰਪੂਰਤਾ) (60) ਦਰਸਨ (ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੰਪੰਨਤਾ) (61) ਚਾਰਿੱਤਰ ਸੰਪਨਤਾ (ਅਮਲ) (62) ਸ਼ਰੋਤ ਇੰਦਰੀਆਂ (ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ) (63) ਚਕਸੂ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ) (64) ਘ੍ਰਾਣ (ਨੱਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ) (65) ਰਸਨਾ (ਜੀਭ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ) (66) ਸਪਰਸ (ਛੂਹਣ ਇੰਦਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਾਬੂ) (67) ਕਰੋਧ ਜਿੱਤਣਾ (68) ਮਾਨ ਜਿੱਤਣਾ (69) ਮਾਇਆ ਜਿੱਤਣਾ (70) ਲੋਭ ਜਿੱਤਣਾ (71) ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਤੇ ਮਿੱਖਿਆ ਦਰਸਨ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣਾ (72) ਸਲੈਸੀ (73) ਅਕਰਮਤਾ। ॥

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਸੰਵੇਗ (ਮੇਕਸ ਪ੍ਰਤਿ ਰੁੱਚੀ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਸੰਵੇਗ ਨਾਲ ਜੀਵ ਉੱਚੀ, ਪਰਮ, ਧਰਮ ਸਰਧਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਧਰਮ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਵੇਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ, ਲੋਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਨੇਕ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੇਜ਼ ਕਸ਼ਾਏ ਤੇ ਛਿੱਲਾ ਪੈਣ ਤੇ ਮਿੱਖਿਆਤਵ

(ਝੂਠ) ਤੋਂ ਸੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਧਾ ਦੇ ਸੁੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕਈ ਜੀਵ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਜੀਵ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਤਿੰਨ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਨਿਰਵੇਦ (ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਹੱਟਣ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਨਿਰਵੇਦ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇਵਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਪਸੂ ਸਬੰਧੀ ਵਾਮ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਰੰਥ (ਪਾਪ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਧਰਮ ਸਰਧਾ ਤੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਧਰਮ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਤਾਵੇਦਨੀਆ (ਸੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ) ਕਰਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੱਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਗਾਰ (ਗ੍ਰਹਿਸਥ) ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਗਾਰ (ਸਾਈ) ਹੋ ਕੇ ਛੇਦਨ, ਭੇਦਨ (ਹਿੰਸਾ) ਸਰੀਰਿਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੰਜੋਗ ਆਦਿ, ਮਾਨਸਿਕ ਢੁੱਖਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਹਿ-ਧਰਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਹਿ-ਧਰਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਵਿਨੈ

(ਨਿਮਰਤਾ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਨੈਵਾਨ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੌੜੇ ਬੋਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੁਖੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਾਰਕੀ, ਪਸੂ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਸਬੰਧੀ ਬੁਰੀਆਂ ਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਵਰਨ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਸੰਜਬਲਨ (ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣਾ) ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਇੱਜਤ ਰਾਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਦੇਵਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਚੀ ਸਿੱਧ ਅਵਸਥਾ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਵਿਨੈ ਸਬੰਧੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਨੈਵਾਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ।।।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਆਲੋਚਨਾ (ਗੁਰੂਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ) ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤੱਤਰ : ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਮੋਕਸ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਸੰਸਾਰ ਆਵਾਗਮਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਨਿਦਾਨ (ਤਪ ਆਦਿ ਦੇ ਫਲ ਵਿਚ ਸੱਕ ਹੋਣਾ) ਅਤੇ ਮਿਥਿਆਦਰਸ਼ਨ (ਝੂਠ) ਰੂਪੀ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਸਰਲਤਾ (ਰਿਜੂਭਾਵ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਹਿਜੜੇ ਦੀ ਜੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰਜਰਾ (ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਧੂਲ ਛਾੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਕਰਦਾ ਹੈ। ।।।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਨਿੰਦਾ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਉਣ ਨਾਲ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤੱਤਰ : ਅੰਤਿਮ ਨਿੰਦਾ ਨਾਲ ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਸਚਾਤਾਪ ਨਾਲ ਕਰਨ ਗੁਣ ਸ੍ਰੇਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਨ ਗੁਣ ਸ੍ਰੇਣੀ (ਸਪਕ) ਨਾਲ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮੇਹਨੀਆ ਕਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ।।।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਗ੍ਰਹ (ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼

ਦੱਸਣ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਗ੍ਰਹ ਨਾਲ ਜੀਵ ਅਪੁਰਸਕਾਰ (ਆਤਮ ਨਿਮਰਤਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਪੁਰਸਕਾਰ (ਆਤਮ ਨਿਮਰਤਾ) ਕਾਰਨ ਉਹ ਭੇੜੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਅਨਗਾਰ (ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਚੁੱਕਾ) ਭਿਕਸ਼ੂ ਅਨਤ ਘਾਤੀ ਗਿਆਨ ਦਰਸ਼ਨ (ਗਿਆਨਵਰਨੀਆ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪਰਿਆਏ) ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨੋਠੋ ! ਸਮਾਇਕ (ਸਮਭਾਵ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਸਮਾਇਕ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਵਧਯ (ਪਾਪਕਾਰੀ ਉਦਯੋਗਾਂ) ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਚੌਵੀ ਤੀਰਬੰਕਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਚੌਵੀ ਵੀਤਰਾਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਤ੍ਤਾਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਰਸ਼ਨ ਸੱਮਿਅਕਤਵ ਭਾਵ ਸਰਧਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਬੰਦਨਾ (ਨਮਸਕਾਰ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਨਮਸਕਾਰ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੀਚ ਗਤੀ (ਜੂਨ) ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਗੋਤਰ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾ (ਠੀਕ ਵਰਤਾਉ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ।।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਪ੍ਰਤਿਕਰਮਨ (ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ

ਯਾਦ) ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਪ੍ਰਤਿਕਰਮਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਗ੍ਰਹਿਨ ਕੀਤੇ ਵਰਤਾ (ਪ੍ਰਤਿ ਗਿਆਵਾਂ) ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਛੇਦਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਾਂ ਦੇ ਛੇਦਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ (ਆਸ਼ਰਵ) ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਰਿੱਤਰ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮਿਤੀ ਰੂਪੀ ਅੱਠ ਪ੍ਰਵਾਚਨਮਾਵਾਂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਰਾਹ ਤੇ ਸੱਚੀ ਸਮਾਧੀ (ਸੁੱਖ) ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। 11।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਕਾਖੋਤਸਰਗ (ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡ ਕੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਕਾਖੋਤਸਰਗ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਯੋਗ (ਭੁੱਲ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਯੋਗ), ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਚੁੱਕੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਮਾਧੀ (ਧਿਆਨ) ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਪੂਰਵਕ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। 12।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਪਛਖਾਨ ਨਾਲ ਜੀਵ (ਸੰਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਊਤਰ : ਪਛਖਾਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਸ਼ਰਵ ਦਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਛਖਾਨ ਰਾਹੀਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਨਿਰੋਧ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਸਭ ਦਰਵਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਆ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। 13।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਆਰਤੀ ਭਜਨ ਅਤੇ ਮੰਗਲ (ਅਰਿਹੰਤ,

ਸਿੱਧ, ਸਾਧੂ ਤੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਅਹੰਸਾ ਸੱਚ ਤਪ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਆਰਤੀ, ਭਜਨ ਤੇ ਮੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਿਆਨ, ਦਰਸਨ (ਵਿਸ਼ਵਾਸ) ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਰੂਪੀ ਲਾਭ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਚਾਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਅੰਤ ਕਿਰਿਆ (ਮੌਕਸ਼) ਦੇ ਯੋਗ ਜਾਂ ਵਿਮਾਨ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਤਪਨ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 14।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਲੇਖਨਾ (ਸਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਧਰਮ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਕਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਲੇਖਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਰਨੀਆ ਕਰਮ (ਅਗਿਆਨ) ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 15।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ (ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਤਪ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧੀ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਢੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਧਕ, ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਤੇ ਮਾਰਗ ਫਲ (ਗਿਆਨ) ਨੂੰ ਪ ਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਚਾਰ ਅਤੇ ਆਚਾਰ ਦੇ ਫਲ (ਮੁਕਤੀ) ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। 16।

ਪ੍ਰਸਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਖਿਮਾਯਾਚਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਖਿਮਾਯਾਚਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਾਵ

(ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਸਾਧਕ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣ, ਛੂਤ, ਜੀਵ ਅਤੇ ਸਤਵਾਂ (ਧਰਤੀ) ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ, ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 17।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਸਵਾਧਿਆਏ (ਸਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਸਵਾਧਿਆਏ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਗਿਆਨਾਵਰਨੀਆ ਕਰਮ (ਅਗਿਆਨ) ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 18।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਵਾਚਨਾ (ਪੜ੍ਹਨ-ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਵਾਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰਜਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ (ਸਰੂਤ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੂਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ (ਅਨੁਵਰਤਨਾ) ਆਸਤਨਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰਥ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਨਧਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਇੱਛਕ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਿਰਜਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅੰਤ (ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛਟਕਾਰਾ) ਕਰਦਾ ਹੈ। 19।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਪ੍ਰਤਿਪ੍ਰਛਣਾ (ਪੜ੍ਹੋ ਹੋਏ ਪਾਠ ਸਬੰਧੀ ਸੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਪ੍ਰਤਿਪ੍ਰਛਣਾ (ਪੜ੍ਹੋ ਪਾਠ ਸਬੰਧੀ ਸੰਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਸੂਤਰ (ਸਲੋਕ) ਅਰਥ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਂਕਸ਼ਾਸਮੇਹਨੀਆ

ਸੱਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਢੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। 20।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਪਰਾਵਰਤਨਾ (ਪੜ੍ਹੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਢੁਹਰਾਉਣ ਨਾਲ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਪਰਾਵਰਤਨਾ ਨਾਲ ਵਿਅੰਜਨ (ਸਬਦ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਲਥਧੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੀ ਲਥਧੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 21।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਅਨੁਪਰੇਕਸ਼ਾ (ਸੂਤਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਅਨੁਪਰੇਕਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਆਯੁਸ਼ ਕਰਮ (ਉਮਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਘਟਦੀ ਹੈ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗਿਆਨਾਵਰਨੀਆ ਆਦਿ ਸੱਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅਸਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਕਰਮ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਮ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਆਯੁਕਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰਦਾ। ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਅਟਵੀ (ਜੰਗਲ) ਜਾਂ ਅਨਾਦਿ (ਸ਼ੁਰੂ ਅੰਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ) ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਰਸਤੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਰਕ ਆਦਿ (ਨਰਕ, ਪਸੂ, ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਦੇਵਗਤੀ) ਜੂਨਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 22।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੋ ਭਗਵਾਨ ! ਧਰਮ ਕਥਾ (ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ : ਧਰਮ ਕਥਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਰਜ਼ਰਾ ਕਰਦਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬਚਨ (ਜੈਨ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ) ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਬਚਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਜੀਵ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। 23।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਸਰੁਤ (ਗਿਆਨ) ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਸਰੁਤ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ (ਭਗਤੀ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲੋਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 24।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਸਲੀਵੇਸ਼ਨ (ਸਥਾਪਿਤ) ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਦਾ ਨਿਰੋਧ (ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਤਰਕ) ਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 25।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਪ (ਆਸਰਵ) ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। 26।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਤਪ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਤਪ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਵਿਅਵਦਾਨ (ਸੁਧੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 27।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਵਿਯਵਦਾਨ (ਸੁਧੀ) ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੀ